

REGULAMENTUL ORGANIC. UN PAS DUREROS SPRE MODERNIZAREA ȚĂRII

Prof. univ. dr. hab. Ion IFRIM,

Cons. jur. Mihaela Shilbaya MATEI

Abstract

In approaching the subject under discussion, we reveal not out of political exoticism, but out of a desire to show that the year 2023 is the anniversary of a century since the drafting of the Constitution of the Romanian State, made after the Great Union of 1 December 1918. This is all the more so as the anniversary of the 1923 Constitution also has another anniversary behind it, that of 1831 when the Organic Regulation was drawn up. Moreover, to understand the one-century anniversary of the Organic Regulation in Romania and Moldova, we evoke the historical and legal context of the appearance of this law as a painful step on the path of Romania's modernization.

Keywords: lessons, sanctions, laws, Organic Regulation in Wallachia and Moldova.

Anul 2023 constituie împlinirea unui secol de la elaborarea *Constituției Statului Român*, realizată după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Dar și aniversarea *Constituției* din anul 1923 are în spate o altă aniversare, pe cea din 1831, când a fost elaborată legiuirea „constituțională” numită ***Regulamentul Organic***. La rândul său, și această legiuire, din 1831, avea în spate alte reglementări judiciare, cum ar fi: *Pravilniceasca Condică din 1780*¹, *Legiuirea Caragea din 1818*, iar la doi ani după

¹ Ediția a fost întocmită de colectivul pentru vechiul drept românesc al Academiei Române, condus de **academician Andrei Rădulescu** și format din Alexandru Costin Aurel Sava, Nicolae Dațcovi, Vintilă Gaftoescu, Vasile Grecu, Constantin Tegănescu, Vintilă Dongoroz, Ion Rosetti-Bălănescu, Gheorghe Vlădescu - Răcoasa, Eugen Herovanu, Marcu Clarian, Pravilniceasca Condică, 1780, ediție critică, Ed. Academiei Române, 1957. Precizăm că, din anul 2006, Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române poartă numele Academicianului Andrei Rădulescu, personalitate complexă și reprezentativă a culturii juridice românești, distins magistrat, parcurgând întregul „cursus honorum” al justiției românești, până la a deveni prim-președinte al Curții de Casație (1938-1940), profesor universitar de drept, membru al Academiei Române (din 1920) și Președinte al său (1946-1948), promotor al organizării și dezvoltării cercetării științifice fundamentale sub egida primului for academic al țării. Pentru detalii, a se vedea și http://www.icj.ro/Acad_Andrei_Radulescu.pdf.

elaborarea *Regulamentului Organic*, a apărut și *Codul Calimachi*, care fusese gândită mai înainte de 1831².

Din aceste legiuiiri s-a oprit la alcătuirea celei din 1944, care cuprindea *Regulamentul Organic din 1831 și 1832*, cu scopul, printre altele, „să se cunoască trecutul administrativ și, de aceea, în atmosfera științifică a Institutului de Științe o colecțiune științifică pentru publicarea vechilor legiuiiri administrative, punându-se astfel la îndemâna cercetătorilor un material documentar verificat științificește”³. Această lucrare anunța în 1944 că trece în revistă toate edițiile ale lucrării apărute cu acest titlu, dar în mod surprinzător lipsește ediția cea din 1904⁴ și cea din 1934⁵.

Toate aceste reglementări juridice exprimau noile transformări social-economice și politice care avuseseră loc până la apariția lor în Principatele Române⁶. Dacă primele lucrări juridice s-au referit cu precădere la aspectele vieții interne din Țările Române în sfera rustică, oglindită în literatura pastorală, folclorică și etnografică a locuitorilor săteni, celelalte lucrări din domeniul jurisprudenței au stârnit interesul autorilor români în contextul relațiilor internaționale, în care au fost reflectate Principatele Române și Marile Puteri. De aceea, pentru a înțelege împlinirea unui secol de la apariția *Regulamentului Organic* în Țara Românească și în Moldova, evocăm contextul istoric al apariției acestei legiuiiri ca un pas pe calea modernizării României.

Într-adevăr, în anul 1826, Grecia, ca și alte State din Balcani care fuseseră în mișcări revoluționare de-a lungul secolului al XVIII-lea, se afla în lupta sa de eliberare națională împotriva Porții Otomane. Țarul, însă, nu putea să-i sprijine pe insurgenții greci, pentru că Rusia făcea parte din acea Convenție contra revoluționară, numită *Sfânta Alianță*, cu scopul înăbușirii oricărei forme de mișcări revoluționare. Așa procedase Rusia când dezavuase și Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu în Țara Românească, la 1821⁷. Pe de altă parte, Rusia urmărea ca să profite de acel conflict turco-grec, pentru a smulge un teritoriu de sub stăpânirea

² Ion Ifrim, *Din istoria legislației penale în România*, în George Antoniu, Tudorel Toader, (coordonatori), George Antoniu, Costică Bulai, Bogdan Nicolae Bulai, Constantin Duvac, Ioan Griga, Ion Ifrim, Gheorghe Ivan, Constantin Mitrache, Ioan Molnar, Ilie Pascu, Viorel Pașca Ovidiu Predescu, *Explicațiile noului cod penal*, vol. I, art. 1-52, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 20; Gheorghe Diaconu, *Pedeapsa în dreptul penal*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 33.

³ Profesorii Paul Negulescu și Gheorghe Alexianu, *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, vol. I, consultant Aurel Sava, București, 1944.

⁴ C. Ion Filitti, *Les Principautés Roumaines sous l'occupatin russe (1828-1834), le règlement organique, étude de droit public et d'histoire diplomatique*, Bucarest, Imprimerie de l'„Indépendance”, 1904, XJJ, p. 294.

⁵ Idem, *Principatele Române de la 1828 la 1834. Ocupația rusească și Regulamentul Organic*, București, 1934.

⁶ George Antoniu, *Tratat de drept penal*, vol. I, *Introducere în dreptul penal. Aplicarea legii penale*. Ed. Universul Juridic, 2015, p. 140.

⁷ G.D. Iscru, *Revoluția română din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Editura Geto Dacii, București, 2017, p. 39.

otomană. De aceea, în acel moment Rusia se afla într-o situație contradictorie față de acest conflict greco-turc. Totuși, abordarea acestui eveniment de către Marile Puteri va duce la schimbări contextuale în special în Principatelor Române.

Astfel, pentru început, Rusia s-a îndreptat spre Anglia, să-i solicite să contribuie la încetarea conflictului revoluționar din Grecia spre Serbia și spre Principatele Române. Or, lupta de eliberare a Greciei era o mișcare națională revoluționară care se putea întinde ca un incendiu și spre alte state aflate încă sub stăpânirea otomană. Ca atare, pentru a se evita acel incendiu al luptei naționale în Balcani în acel timp, Anglia a avut inițiativa să rezolve conflictul turco - grec fără să se extindă revoluția și, mai ales, să evite dereglarea echilibrului european în Peninsula Balcanică. În acest sens, l-a trimis pe mesagerul său *Ducele Wellington* la Petersburg cu misiunea de a obține asentimentul Rusiei să silească Turcia ca să înceteze masacrarea grecilor.

Bineînțeles, Țarul Nicolae I a acceptat propunerea engleză și a dat un ultimatum Turciei pentru a pune în vigoare unele instituții cu mult mai vechi, din 1821, cunoscute și în Principatele Române, și în Serbia. Rezultatul a fost semnarea unui *Acord* între Anglia și Rusia în problema greacă. *Acordul* prevedea ca Grecia să devină un Stat separat, dar sub suzeranitatea Sultanului, să aibă un Guvern propriu, cu legile sale, să plătească un tribut anual. Toate acestea au fost trecute într-un *Protocol*, semnat la 4 aprilie 1826. A urmat un *Ultimatum* adresat Turciei la Constantinopol. Poarta a acceptat Ultimatumul numai în legătură cu Țara Românească și cu Serbia. Astfel, a fost semnată *Convenția de la Akkerman*, care a confirmat și hotărârile cuprinse în Tratatul anterior⁸.

Prin semnarea Protocolului, Rusia și Anglia au încercat să camufleze adevăratele scopuri ale amestecului lor în conflictul greco-turc în favoarea Greciei. În mod inexplicabil, Rusia și Anglia declarau că nu urmăreau nici extinderea teritoriului lor pe seama Turciei, nici influența, nici avantaje comerciale⁹. Realitatea ascunsă, însă, era consecința pe care o urmărea Rusia, că Protocolul semnat la 4 aprilie 1826 era expresia politicii Țarului Nicolae I ca prin simpla vasalizare cu independență, chiar parțială a Greciei, să se producă un efect de destrămare a Imperiului Otoman. Prin urmare, Rusia a început să pretindă Turciei să grăbească evacuarea Principatelor Române. Această operațiune a fost precedată de ultimatumul de la Constantinopol, în care „*Rusia a cerut retragerea trupelor otomane din Principate, restabilirea regimului întemei pe tratatele anterioare încălcate de turci în 1821, aplicarea drepturilor acordate sârbilor în 1812 și reluarea negocierilor ruso-turcești din anii 1816-1821*”¹⁰.

⁸ V.P. Potemkin, *Istoria diplomației*, vol. I, Ed. Științifică, București, 1962, pp. 470-471.

⁹ K. Marx - Fr. Engels, *Opere*, vol. 9, Ed. Politică, București, 1959, p. 638 (Adnotarea nr. 327).

¹⁰ Gh. Bezviconi, *Contribuții la istoria relațiilor româno-ruse*, Ed. Tritonic, București, 2004, pp. 230-231.

Urmare a acestor convenții și a Ultimatumului dat de Rusia, turcii au început să se retragă din Principatele Române în zilele de 5 mai 1826, ultimul fiind retras din București *Ibrahim-Aga*, însoțit de 400 de turci¹¹.

Evacuarea Principatelor Române, care fusese negociată, ca urmare al celui alt pretext, conflictul turco-grec, nu a mulțumit Rusia și alte pretexte s-au născut până în octombrie 1826, când a fost semnată *Convenția ruso-turcă* de la Akkerman, la 25 septembrie/7 octombrie 1826. Despre această finalizare la Akkerman a Convenției ruso-turce au comentat incomplet actul doi istorici. Primul comentariu este de găsit într-un volum în care Marx omitea cu intenție problemele românești, care de fapt făceau miezul care amenința declanșarea conflictului chiar după încheierea păcii turco-ruse. În comentariu se preciza că „Potrivit acestui Acord, guvernul turc se angaja să respecte cu strictețe tratatele anterioare încheiate cu Rusia și să acorde libertate de navigație pentru vasele comerciale ruse în apele turcești. De asemenea, renunța la pretențiile avute față de Rusia, în urma războiului ruso-turc din 1806-1812, asupra punctelor de pe țărmul caucazian al Mării Negre. Convenția confirma recunoașterea din partea Sultanului a autonomiei Serbiei și prevedea ca domnitorii Moldovei și Munteniei să fie aleși din rândurile boierimii locale. Dar Convenția de la Ackerman nu se referea și la problema greacă”¹².

Aceste amănunte importante lipseau din varianta inițială. Dar și această variantă este insuficientă pentru a înțelege cum s-a ajuns la războiul declanșat în chiar ajunul încheierii păcii ruso-turce la Akkerman. Noi suntem de părere că pretenția Rusiei de a se răfui de una singură cu Poarta Otomană tot în scurt timp după anul păcii din 1826 a fost cauza noului război și care ne apropie cu încă un pas decisiv de tema noastră privind *Regulamentul Organic* din Principatele Române. Astfel, pretextând apărarea credincioșilor ortodocși din Imperiul Otoman, Rusia continua să se amestece în treburile interne ale Imperiului turc.

În acel moment, *Villèle*, ministrul francez al Afacerilor Externe, a propus ca „înainte de toate, aliații să încheie un Tratat prin care să fie garantat Imperiului Otoman actualul lui *Statu quo*”¹³. În felul acesta, Franța propunea crearea unei alianțe prin care să liniștească spiritele, să înlăture suspiciunile dintre Marile Puteri. Separat de aceasta, Franța concepea Imperiul Otoman ca pe o masă plină cu bucate, în jurul căreia stăteau pofticioșii europeni, gata să se sfâșie între ei, dacă unul din ei ar fi îndrăznit să apuce vreo „bucată”. Rusia, mai înfometată decât celelalte Puteri, nici nu concepea să împartă cu ele imensele beneficii care le-ar fi căpătat prin hegemonia ei politică față de Imperiul pe care îl vedeau deja muribund. De aceea, *Pozzo-di-Borgo*, ambasadorul Rusiei la Paris, s-a opus categoric propunerii formulate de *Villèle*, declarând că: „Rusia, dând dovadă de generozitate în relațiile ei cu

¹¹ *Ibidem*, op.cit., p. 231.

¹² K. Marx-Fr. Engels, op.cit., p. 635 (Adnotarea nr. 307).

¹³ K. Marx, *Politica Rusiei față de Turcia*, în „*New York Daily Tribune*”, nr. 3819 din 14 iulie 1853, cf. Marx-Engels, op.cit., p. 172.

Poarta și nutrind cel mai profund respect față de dorințele alianțele ei, este nevoită, totuși, să-și rezerve în mod exclusiv dreptul de a rezolva propriile ei divergențe cu Divanul; o garantare generală în ceea ce privește Imperiul Otoman, fără a mai vorbi de caracterul neobișnuit și surprinzător al unui asemenea act, ar leza atât sentimentele Suveranului său, cât și drepturile dobândite de Rusia și principiile care stau la baza lor¹⁴.

Mai întâi, despre ce „generozitate” vorbește diplomaticul rus? Despre faptul că n-a mers cu războiul care s-a încheiat prin Pacea de la Kuciuk-Kainargi până la cucerirea Constantinopolului? Că nu i-a smuls mai multe teritorii? „*Respectul cel mai profund*” nutrit față de dorințele aliaților izvorăște din concepția Rusiei că acele dorințe de acaparare a coloniilor și sferelor de influență sunt firești, dar în alte zone decât Turcia europeană, adică în Strâmțori, în Țările Române și în Balcani. Această imensă zonă geografică era fieful ei și nu concepea să împartă cu nimeni din halca aceasta de Europă. De aceea, ambasadorul Pozzo-di-Borgo „*rezerva*” Rusiei „*în mod exclusiv*” drepturile de a rezolva divergențele ei cu Poarta, adică să fie lăsată să se războiască singură cu Turcia, pentru a o îngenunchia politic și a-i smulge noi teritorii. Ambasadorul rus se arăta surprins și chiar considera că dorința Marilor Puteri de a participa la reglementarea conflictelor ruso-turce este neobișnuită. De aceea, Rusia respingea orice colaborare europeană de „*garantare generală a ceea ce privește Imperiul Otoman*”. Și ce s-ar întâmpla dacă, totuși, Marile Puteri europene ar contribui cu forța la „*garantarea generală*” a Imperiului Otoman? Atunci Rusia s-ar simți deosebit de jignită, adică, mai pe de-a dreptul ar fi lezată în interesele ei economice și strategice. Rusia considera că avea deja niște drepturi „dobândite” asupra Imperiului Otoman. De aceea, conflictul cu acesta căpăta oarecum un caracter „intern” sau cel mult bilateral, care nu trebuie să-i privească pe aliați. Această mentalitate este a cuceritorului, cel care pune mai presus dreptul forței și nu forța dreptului în relațiile internaționale¹⁵.

Istoria, însă, va dovedi că interesele Marilor Puteri le vor implica în politica externă a Rusiei. Și acum, în 1827, conflictul turco-grec continua să fie pretextul politicii Marilor Puteri țesută pe canavaua destrămării Imperiului Otoman. De aceea, la 24 iunie 1827, reprezentanții Franței și al Angliei s-au întâlnit la Londra. Apoi la 6 iulie 1827 au hotărât să se alăture Rusiei pentru pretinsa aplanare a conflictului greco-turc, așa cum avusese loc la 4 aprilie 1826. când au încheiat **Protocolul** la Petersburg. Și de data aceasta, la 6 iulie 1827, au repetat negarea oricărei pretenții teritoriale, dar au sprijinit alegerea Președintelui Republicii Elene. Împotriva acestei „liniștiri” a intervenit Austria, care a sfătuit Poarta să respingă

¹⁴ Depeșa lui Pozzo-di-Borgo, din 22 decembrie 1826, conf. D. Urquharth, *The Portfolio or a Collection of State Papers*” (Portofoliul sau Colecția de documente de Stat), Londra, 1835-1837; o altă serie a apărut în anii 1843-1845, sub denumirea „*The Portfolio Diplomatic Review*” („Portofoliul. Cronică diplomatică”). Scrisorile lui Pozzo-di-Borgo, citate de Marx, au apărut în „*The Portfolio*”, vol. II, nr. 2, Londra, 1843.

⁹ K. Marx, *op.cit.*, p. 173.

orice propunere de pace turco-greacă venită din partea Rusiei, Franței și Angliei. „De altfel, Poarta nădăjduia să înăbușe rezistența grecilor înaintea de începerea intervenției adversarilor. Dar, aliații, cu Flota lor unită, ruso-anglo-franceză, sub comanda Amiralului englez E. Codrington a distrus flota turco-egipteană la 20 octombrie, la Navarin”¹⁶. Urmarea a fost că Turcia a declarat război Rusiei în decembrie 1827, și pacea mult ocrotită până atunci, a explodat în război. Astfel, Rusia a răspuns prin intrarea trupelor sale în Țara Românească la 3 aprilie 1828¹⁷. La 25 aprilie 1828, armatele rusești comandate de Mareșalul Diebitz au trecut Prutul, punând stăpânire pe Principate și înlăturându-i pe Ioniță Sturdza și pe Grigore IV Ghica, Domnitori ai Principatelor Române¹⁸, iar Divan-Efendi din Iași s-a predat consulului rusesc. În același timp, vreo sută de turci au fugit. Odată cu intrarea oștilor ruse în Moldova, Contele Pahlen rus a preluat cârmuirea țării, în calitate de Președinte al Divanurilor¹⁹. În continuare, oștile rusești au ajuns la Colentina-București la 30 aprilie 1828²⁰. După ce Domnitorul Grigore IV Vodă Ghica a emigrat provizoriu la Brașov, trupele ruse, comandate de Generalul Roth au intrat în București pe la Colentina, inaugurând ocupația rusească care va dura până la 1834. Guvernarea rusească o va iniția Contele Feodor Petrovici Pahlen (1778-1864), numit Președinte al Divanurilor Țării Românești și al Moldovei, iar viceprezident fiind generalul Minciaki în Moldova²¹. Succesorul său a fost gen. Jeltuhin, a cărei guvernare a fost scurtă durată (februarie 1828-25 ianuarie 1829) pentru că a murit bolnav de ciumă, epidemie care bântuia în Principate. Atunci, gen. Pavel Dmitrievici Kisseleff, Șeful Statului Major al Corpului 2 de Armată rusă a primit la 7 mai 1829 rescriptul Imperial prin care a fost numit Președinte Plenipotențiar al Divanurilor²².

Între timp, însă, trupele rusești continuau războiul cu turcii și au împresurat din nou Silistra, iar turcii au suferit o înfrângere la Șumla. Astfel, la 27 august 1829 armatele rusești au ajuns la Adrianopol, localitate aflată la câțiva kilometri de Constantinopol. În această situație, Poarta a cerut Pacea, acceptată de autoritățile militare ruse. Atunci a fost întocmit *Tratatul de Pace* la 2/14 septembrie 1829.

¹⁶ Marx-Engels, *op. cit.*, vol. XIV, Ed. Politică, București, 1963, p. 842.

¹⁷ G. Ștrempele, *Catalogul manuscriselor românești*. Biblioteca Academiei Române, nr.1361, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 305.

¹⁸ „Pe când armata rusească la anul 1828 intrase în principate, proiectul regulamentului stă gata lucrat prin o societate de boieri, dintre care ca începători numim pe răposății Golești în Țara Românească, prin prigonitul Tăutul și alții în Moldova. Rusia cu prezidentul său își dăde numai învoirea și modifică tare unele capite ale Regulamentului”. Idem, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. IV, nr. 4452/2-3, p.15, Biblioteca Academiei Române, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1992, p. 15; Radu Olteanu, *București în date și întâmplări*, p. 132, col. I.; *Gazeta de Transilvania*, an. XI, nr. 35 din 29 IV-1848, p. 147.

¹⁹ Gh. Bezviconi, *Contribuții la istoria relațiilor româno-ruse, op. cit.*, p.232.

²⁰ Gabriel Ștrempele, *Catalogul manuscriselor românești*, II, nr.2015/F1, Bibl. Acad. Rom, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 139.

²¹ Radu Olteanu, *op. cit.* pp. 132-133.

²² Jean C. Filitti, *Les Principautés Roumaines sous l'occupation russe (1828-1834)*, Bucarest, 1904, p. 52.

Tratatul de la Adrianopol din 1829 a consfințit victoria Rusiei în războiul cu Turcia. Despre consecințele acestei victorii istoricii au accentuat aspectele general-europene și orientale, pe când istoricii români au evidențiat aspectele zonale, românești. De exemplu, unii istorici au subliniat pretextul războiului turco-grec și a acordat independența Greciei și autonomia Serbiei. În realitate, istoricii europeni s-au oprit mai mult la consecințele de fond ale războiului. De exemplu, Mc Neill, într-o broșură scria la scurt timp după încheierea păcii, că: „Prin Tratatul de la Adrianopole, țarul a căpătat Anapa și Poti și un teritoriu vast de-a lungul coastei Mării Negre, o parte din Pașalâcul Ahalțih împreună cu fortărețele Ahlkalaki și Ahalțih, precum și ostroavele de la Gurile Dunării; el a pus condiția ca fortăreața turcească Giurgiu să fie distrusă și turcii să evacueze malul drept al Dunării pe o distanță de mai multe mile de la fluviu... Multe mii de familii de armeni s-au evacuat, parte în mod forțat²³”.

La vremea sa, Nicolae Bălcescu sublinia cu bucurie că prevederile articolului al V-lea din Tratatul de la Adrianopole întărea prevederile din Tratatul mai vechi încheiat cu Poarta Otomană, spunând că „Principatele Țării Românești și al Moldovei, fiind așezate printr-o capitulație supt suzeranitatea Înaltei Porți și Rusia chezușuind prosperitatea lor, se înțelege că ele vor păstra toate privilegiile și scutirile ce li s-au acordat sau prin capitulațiile lor sau prin tractatele încheiate între ambele Curți împărătești, sau prin hatiserifuri date în deosebite vremi. Prin urmare, ele se vor bucura de libera păzire a religiei lor, de o siguranță desăvârșită, de o administrație națională și independență și o întreagă libertate de comerț²⁴”.

Odată cu încheierea războiului la data de 2/14 aprilie 1829 a încetat contextul istoric turco-european, dar a început o nouă istorie internă a Principatelor Române. Această istorie românească a început odată cu întocmirea unui nou document, legat de Tratatul de la Adrianopol, intrat în Istorie sub denumirea de „Actul osăbit pentru Prințipurile Moldova și Țara Românească”, al cărui conținut, cu unele amănunte îndreptabile mai târziu, a fost un pas al istoriei Principatelor Române spre viitoarea sa independență politică. Documentul pornea de la prevederile din Convenția de la Akkerman din 25 septembrie/7 octombrie 1826 și de la alte acte normative ulterioare, elaborate de Înalta Poartă²⁵.

²³ J. Mc Neill, *Progress and present position of Russia in the East* (Înaintarea și actuala poziție a Rusiei în Orient), Londra, 1836, pp. 105-107.

²⁴ Nicolae Bălcescu, *Drepturile românilor către Înalta Poartă*, în *Opere*, I, Ed. Academiei Române, București, 1953, p. 230.

²⁵ Cele două Înalte Puteri contractante, confirmând tot ce a fost stipulat prin **Actul separat al Convenției de la Akkerman**, relativ la modul de alegere a domnilor în Moldova și Valahia, au recunoscut necesitatea de a da administrației celor două provincii o temelie mai statornică și mai potrivită cu adevăratele interese ale celor două țări. În acest scop s-a convenit și regulat definitiv ca durata guvernării Domnilor să nu mai fie mărginită la șapte ani, ca în trecut, ci ei să fie investiți, de-acum înainte, cu această demnitate, pe viață, în afară de cazurile de renunțare voluntară sau destituire pentru delict, prevăzute în zisul **Act separat**.

Deci, în noul document a fost stipulată continuitatea Domniei de la 7 ani la durată întregii vieți a Domnitorilor, cu excepția unor cazuri de renunțare voluntară, sau de „*destituire pentru delict*”. Deși această adăugire făcea loc unor posibile abuzuri din partea Puterii Suzerane, prevederea constituia un progres la stabilitatea administrării țării. De asemenea, era garantată libertatea Domnitorilor în guvernarea internă a țării, era desființarea raialelor de la granițele Principatelor, cu restituirea teritoriilor înconjurătoare, ceea ce constituia un pas important spre reîntregirea teritoriului și înlăturarea punctelor de supraveghere și de intervenție militară împotriva țării de către Puterea Otomană. Era importantă prevederea gărzilor înarmate sub pretextul înființării cordoanelor, pentru serviciul carantinelor, „*și pentru a veghea la siguranța frontierelor*”, aspect important de asigurare a independenței țării. Documentul mai prevedea înlăturarea spoliei de către Puterea Suzerană a țării pentru înlăturarea percepției abuzive de bunuri materiale. Astfel, Actul preciza că „*Valahia și Moldova vor fi pentru totdeauna scutite de-a*

Domnii vor orându-i în mod liber toate afacerile interioare ale provinciilor lor, consultând Divanurile lor respective, fără a putea totuși aduce vreo atingere drepturilor garantate celor două țări prin hatîșerifuri, și nu vor fi tulburați în administrația lor internă prin nici un ordin contra acestor drepturi.

Orașele turcești situate pe țărmul stâng al Dunării vor fi restituite Valahiei împreună cu teritoriile lor (raialele) la acest Principat, iar fortificațiile aflătoare de mai înainte pe acest țărm nu vor mai putea fi refăcute niciodată. Musulmanii care posedă imobile neuzurpate de la particulari, fie chiar în aceste orașe, fie în oricare alt punct al țărmului stâng al Dunării, vor trebui să le vândă indigenilor în curs de optsprezece luni de zile.

Guvernul celor două Principate, bucurându-se de toate privilegiile unei administrații interne independente, va putea institui în mod liber cordoane sanitare și carantine de-a lungul Dunării și în altă parte a țării, unde li se va simți trebuința, fără ca străinii ce ajung acolo atât musulmani, cât și creștini, să poată fi dispensați de observarea întocmai a regulamentelor sanitare. Pentru serviciul carantinelor, precum și pentru a veghea la siguranța frontierelor, la menținerea ordinii în orașe și la țară și pentru a executa legile și regulamentele, Guvernul fiecărui Principat, va putea întreține un număr de gărzi armate, strict necesar acestor diverse funcțiuni. Numărul și întreținerea acestei miliții vor fi regulate de către Domni, în înțelegere cu Divanurile lor respective, bazându-se vechile exemple.

Sublima Poartă, animată de dorința sinceră de a procura celor două Principate toată bunăstarea de care ele se pot bucura și informată despre abuzurile și vexațiunile ce se comit în ele cu ocazia diverselor furnituri cerute pentru consumația Constantinopolului, pentru aprovizionarea fortărețelor așezate pe Dunăre și pentru trebuințele arsenalului, abandonează în întregime dreptul său în această privință. În consecință, Valahia și Moldova vor fi pentru totdeauna scutite de-a furniza grâul și alte alimente, oile și lemnul de construcție, pe care erau obligate a le livra anterior.

În cauza abolirii furniturilor mai sus specificate, locuitorii Principatelor se vor bucura de o deplină libertate de comerț pentru toate produsele solului și industriei lor (stipulată prin Actul separat din Convenția de la Akkerman), fără nici o restricție, în afară de cele ce vor fi găsite indispensabile de stabilit de către Domni, pentru a asigura aprovizionarea țării. Ei vor putea naviga în mod liber pe Dunăre cu propriile lor vapoare, prevăzute cu pașapoarte din partea stăpânirii lor, și vor putea merge să negustorească în celelalte orașe sau porturi ale Sublimei Porți, fără a fi molestați de percepții haraciului și fără a fi expuși oricărei alte vexațiuni”. A se vedea, Acte și documente relative la Renașterea României, vol. I, pp. 326-328, Florea Stănculescu, „Actul osăbit pentru Prințaturile Moldova și Țara Românească” al „Tratatului de la Adrianopol (2/14 septembrie 1829), în Studii și articole de Istorie, XXXI, București, 1975, pp. 124-125.

furniza grâul și alte elemente, oile și lemnul de construcție, pe care erau obligate a le livra anterior”.

Unele prevederi din Tratatul de la Adrianopole, care priveau Principatele Române și-au găsit loc în documentul românesc intitulat „*Actul Osăbit*” și, mai târziu, în *Regulamentu Organic*, (în domeniu dreptului penal deși s-a păstrat cea mai mare parte a caracteristicilor și trăsăturilor vechi, cu toate acestea și-au făcut loc idei noi în legiurile elaborate după această dată²⁶) măsurile igienice și profilactice luate de personalul medical insuficient numeric, intrat sub grija autorităților militare. Aceste măsuri au fost luate cu urgență măsurile administrative, dat fiind că începând cu primăvara anului 1829 a început să bântuie ciuma în 23 de orașe și în 300 de sate, iar începând cu vara anului 1831 a început să bântuie și holera²⁷. Istoricii ieșeni de mai târziu au constatat că „*războaie ruso-turce din 1769-1774, 1806-1812 și 1828-1829, de asemenea, au adus cu ele ciuma. După cel din urmă, în 1830, orașul Iași a fost crunt lovit și de epidemia de holeră. Molima a apărut aici pentru prima dată și a progresat repede. În cel mai scurt timp... două treimi din populație a fugit, în oraș rămânând numai vreo 25.000 de locuitori. Mureau pe zi sute de oameni*”²⁸.

Despre epidemia de ciumă din Moldova din 1829 s-a spus că a fost cuprinsă „*întreaga Moldova, manifestându-se cu mare putere și în Iași. În cursul lunii de iunie, s-au înregistrat în jur de 40-50 de cazuri pe zi*”²⁹. „*Soldată cu pierderea a mii de oameni, epidemia se va stinge abia la începutul anului 1830*”³⁰.

Lupta cu aceste epidemii a preluat-o o nouă instituție înființată prin prevederile Actului Osebit și ale Regulamentului Organic a unei Miliții Naționale, care au devenit nucleul armatei permanente a țării³¹.

Potrivit Regulamentului Organic, au fost statornicit și raporturi dintre boieri și țărani, desigur, în favoarea numai a boierilor, pentru că în Obșteasca Adunare nu se aflau și reprezentanți ai claselor de jos, mai ales ai țăranimii. Din acest motiv,

²⁶ De pildă, în această perioadă, *pedeapsa cu moartea* nu mai privea multe infracțiuni, menținându-se cu deosebire pentru infracțiunile împotriva statului, și, totodată, nu mai admitea *tragerea în țeapă*. A se vedea, Dumitru V. Firoiu, *Istoria statului și dreptului românesc*, Ed. fundației “Chemarea”, Iași, 1993, pp. 177-180.

²⁷ Gh. Bezviconi, *Contribuții la istoria relațiilor româno-ruse*, op.cit., p. 249.

²⁸ Const. Cihodaru, *Orașul Iași din ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea până la perioada regulamentară*. IV – *Preocupările edilitare și în legătură cu salubritatea orașului*. În *Istoria orașului*, vol. I, (red. resp: C. Cihodaru, Gh. Platon), Iași, 1980, p. 439.

²⁹ „*Albina românească*” nr. 37, 3 octombrie 1829, p. 145.

³⁰ D. Rusu, *Orașul Iași în perioada regulamentară*, în *Istoria orașului Iași*, vol. I (red. resp.: Const. Cihodaru, Gh. Platon), Editura Junimea, Iași, 1980, pp. 471-472.

³¹ „*În București vor avea garnizoana Regimentul 1 Infanterie, Regimentul de Artilerie și un escadron de cavalerie. Între ofițerii ruși aduși pentru instruirea miliției naționale, au fost: generalul Starof, col. I. Odobescu, colonelii Gorbaski și Poznonsky*”. A se vedea, Radu Olteanu, *Bucureștii în date și întâmplări*, Ed. Paedeia, București, 2002, p. 133, col. II; Gh. Bezviconi, op.cit., pp. 251-252.

legile erau în favoarea boierimii, iar relațiile dintre ei se aflau contradictorii. Nemulțumirile țăranilor clăcași erau datorate numărului zilelor de clacă, datorită nartului (norma de muncă pe zi, exagerat de mare).

În Țara Românească numărul de zi de clacă cu nart era de 56 și 84 în Moldova. Aceasta l-a făcut pe Ion Ionescu de la Brad să considere Regulamentul Organic drept „*Charta sărăcirii mulțimii norodului în favoarea boierilor*”³². Iar Karl Marx a denumit Regulamentul Organic drept „*Codicele muncii de clacă sau expresia pozitivă a goanei după supra muncă*”³³. Desigur, unii istoricii au unilateralizat și au politizat exagerat Istoria, micșorând importanța Jurisprudența care a izvorât din ansamblul legiurilor românești elaborate după Războiul ruso-turc din 1828-1829. Unii istorici au uitat de haosul regulilor existente după Regulamentul Organic, ducând la abuzuri și nedreptate socială. Numai după stabilirea unor reguli cu valoare de norme de lege cum a fost „*Actul osăbit pentru Prințipaturile Moldova și Țara Românească*” din 1829 simbiotic creat cu Regulamentul Organic constituie pionieratul Jurisprudenței moderne în România când societatea a trecut de la Dreptul forței la forța Dreptului.

Așa cum se observă, se poate afirma, chiar și sub semnul unei covârșitoare influențe străine, după 1859, deopotrivă în privința dreptului pozitiv și a doctrinei juridice, în dezvoltarea culturii juridice nu a dispărut preocuparea păstrării unui caracter românesc, prin asigurarea locului cuvenit dreptului din trecut, obiceiului în noile legi, ori preluarea rânduielilor vechi în noile legiuri. De altfel, concluzia lui Andrei Rădulescu că juriștii epocii, pe de o parte, s-au folosit de cultura apuseană, dar nu au luat-o oricum, ci s-au silit s-o adapteze poporului român, iar, pe de alta, că ținteau, mai întâi, să nu ia de la străini decât ceea ce era de trebuință și să nu se întocmească nimic cu iuțea, este pe deplin confirmată de realități. Apoi, se luau dispoziții din legile străine, dar numai cât se potriveau la starea țării, iar, totodată, „se osteneau să potrivească firii noastre ceea ce luau de la străini, să lege organizarea nouă de cea veche, s-o încadreze în sistemul aflător aici, a cărui îmbunătățire se caută; să nu năruiască dintr-o dată ceea ce a fost, să nu rupă firul tradiției și culturii existente”³⁴.

Mai mult decât atât, așa cum valoroșii juriști români Paul Negulescu și George Alexianu au descris evoluția dreptului românesc de-a lungul unui secol – 1831-1923 și în secolul care a urmat la zilele noastre, putem spune că și în secolul viitor această știință a dreptului în general (penal) va cunoaște aceeași neîntreruptă perfecționare a Legilor, pe măsura transformării și modernizării societăți românești.

³² Ion Gh. Șendrulescu, *Mișcări revoluționare și țărănești române în perioada 1821-1848*, în „*Studii și articole de istorie*”, vol. XXX-XXXI, București, 1975, pp. 26-27.

³³ K. Marx, *Capitalul*, capitolul Mărimea zilei de muncă.

³⁴ A. Rădulescu, *Mihail Kogălniceanu*, Academia Română, 1942, p. 32.

În acest context, putem afirma că *istoria* este *izvor* pentru drept și *dreptul* este *izvor* pentru *istorie*, adică pentru judecarea trecutului de către societatea viitorului, cu precizarea că această judecată a istoriei nu emite sancțiuni, ci învățăminte. Cu atât mai mult că, ambele științe au drept scop să asigure întotdeauna o soluție bazată *numai pe aflarea adevărului* (mijloacele prin care se ajunge la descoperirea adevărului sunt *probele*³⁵ sau *dovezile*³⁶) în toate situațiile.

³⁵ Așa cum se știe, *teoria probelor* constituie una din problemele cele mai importante ale dreptului procesual, deoarece, pe deoparte, ea reflectă în mod caracteristic esența a dreptului, iar pe de altă parte, fiindcă de o justă interpretare și înțelegere a probelor depinde *descoperirea adevărului*, care trebuie să stea la baza oricărei hotărâri judecătorești.

³⁶ *In dubio pro reo* obligă, pe judecător să privească la început pe inculpat ca pe un om nevinovat. Cu aceasta se începe cercetarea procesului penal. Iar transformarea acestui om nevinovat, într-un om vinovat, se face numai prin probele pe care le aduce acuzarea și cu care se dovedesc faptele puse în sarcina inculpatului. Pornind de la această prezumție judecătorii nu vor putea condamna pe un inculpat, ci îl vor socoti nevinovat câtă vreme faptul de care este învinovățit nu s-a dovedit în mod precis și cu probe serioase și valabile.